UYARI: CSE (Caz Standartları Enstitüsü)'nün yayınladığı bildiriye göre, kuru kuruya teori bilmek, teoriyi enstrümanında uygulamamak, ve en önemlisi DUYMAMAK; çalışta ve yazışta kuruluğa, gereksiz entellektüel tınlamaya ve kafa karışıklığına neden olabilmektedir. Bu yan etkilerin önlenebilmesi için, teoride öğrenilen her şeyin mutlaka çalınması, -sesiniz çok kötü olsa bile- söylenmesi ve ne yapılıp edilip DUYULMASI gerekmektedir. Ya da bu teori meselesi temelli pas geçilerek, caz tarihinin her döneminde mümkün olduğu üzere, müzik sadece kayıtlardan dinlenerek/ çalınarak/ (çevrede varsa eğer) ustalardan doğrudan öğrenerek halledilmelidir. Aksi takdirde ileri dönemde ortaya çıkabilecek komplikasyonlardan kurumumuz sorumlu değildir.

Eveet, sonunda dayanamayıp "hocam bırak bu armoni ayaklarını, bu akorlar üzerine ne çalacaz; hani dizi-gam-sikeyl babından yani icabında" diye e-mail yazan arkadaşlar ve ayrıca sol arka masadan meyve tabağı gönderen Müteahhit Hüsamettin Bey ve değerli eşi için yazıyorum: DİZİLERRR...

Dizilere geçmeden önce... (gördüğünüz gibi hemen öyle cart diye de yazmıyorum) belki şööle bişi yapmakta fayda olabilir mi acep? Kromatik diziyi (binlerce yıllık mikrotonal kültüre sahip uygarlıkların bunu "kıro-matik" olarak adlandırması gerekir aslında) hepimiz biliyoruz değil mi, hani şu bir oktavı 12'ye bölen. Hah, şimdi daha önceki derslerimizde sözünü ettiğimiz 4 sesli akorlardan herhangi birini armonik bir alette (piyano, gitar, vibrafon, ork vs) ya da 4 monofonik alette (4 saksofon, sesleri ve kulakları çok kötü olmayan 4 komşu vs) çalıp kaydederek üzerine "kıro-matik" dizinin seslerini sırayla tek tek, uzun uzun çalıp dinlesek diyorum, hani hangi ses hangi akor üzerine nasıl bi etki yaratıyo diye. Bunu seslerin eşitliğine ve kardeşliğine inanan bir vatandaş olarak öneriyorum yani. Hani bi ses alttaki akora uymuyosa, en yakınındaki hangi ses uyuyo, hangi ses nereye gidince rahatlıyo falan gibisinden... Duyuyor muyuz? Ha? Çalmıyoruz da ondan mı duymuyoruz? Eh, ayıp ama yani, burada onbaşının tuba'sı mı sfarzando?

Diyeceğim o ki; diziler armoniler üzerine melodiler yaratmakta, daha lineer (çizgisel) bir yaklaşım geliştirmekte, farklı tonal olasılıkları keşfetmekte faydalı olabilirler. Ancak doğaçlamada amaç sürekli "dizisel düşünme"yi aşıp "cümleleme"ye varmak olmalıdır. Yoksa pek çok müzisyende rastladığımız şu şiirlerle karşılaşırız:
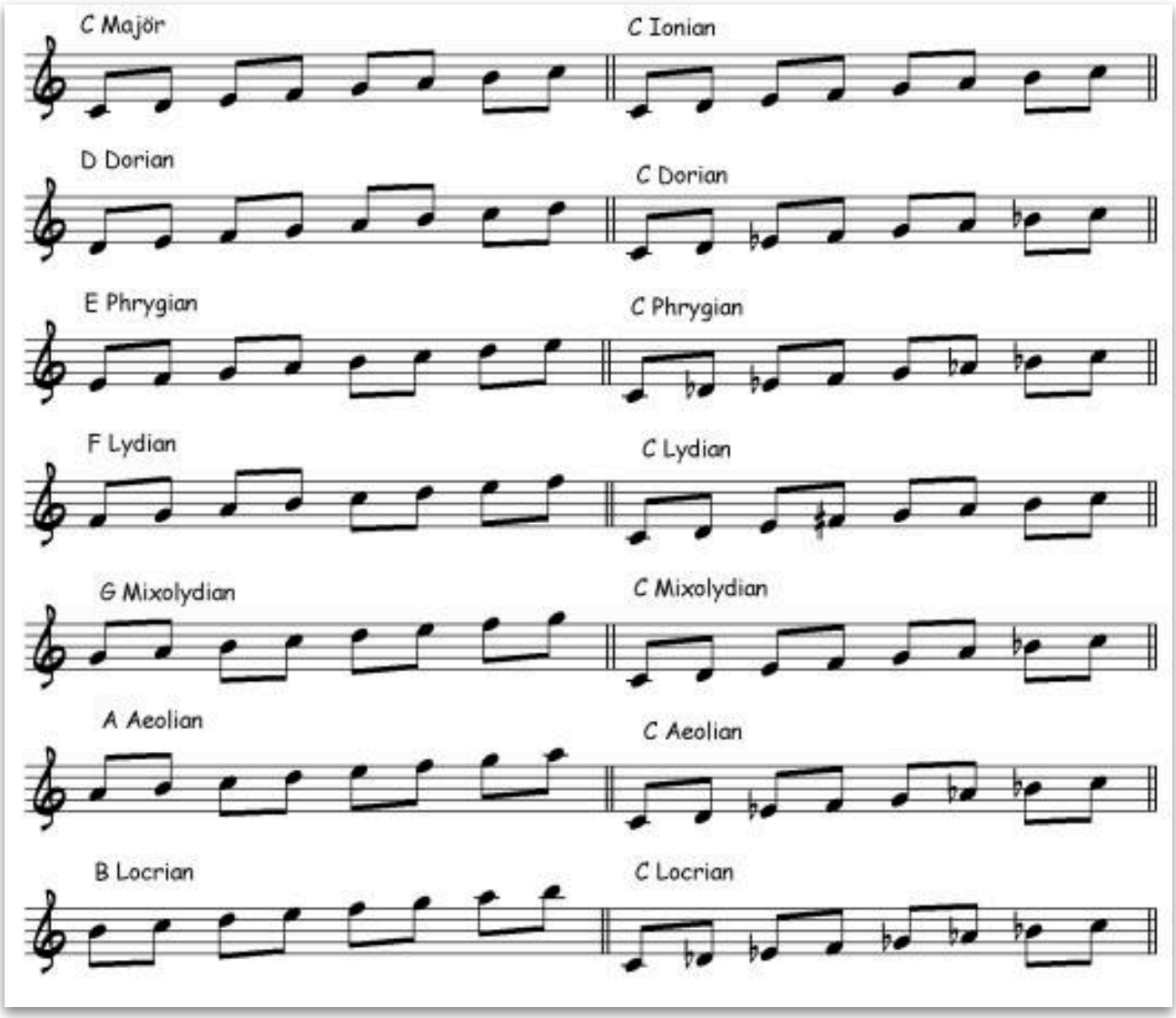
ABCÇDEFGĞHIİ
JKLMNOÖP
RSTSRPÖONMLK
JİIHĞGFEDÇCBA

Jim Hall'a sormuşlar "neden boynun eğri?", ay pardon "şu akor üzerine hangi dizileri çalıyorsun?" diye, "ben hayatımda hiç dizi çalmadım ki" demiş, gitar değil de kompozisyon okumuş bir gitar üstadımız olarak...
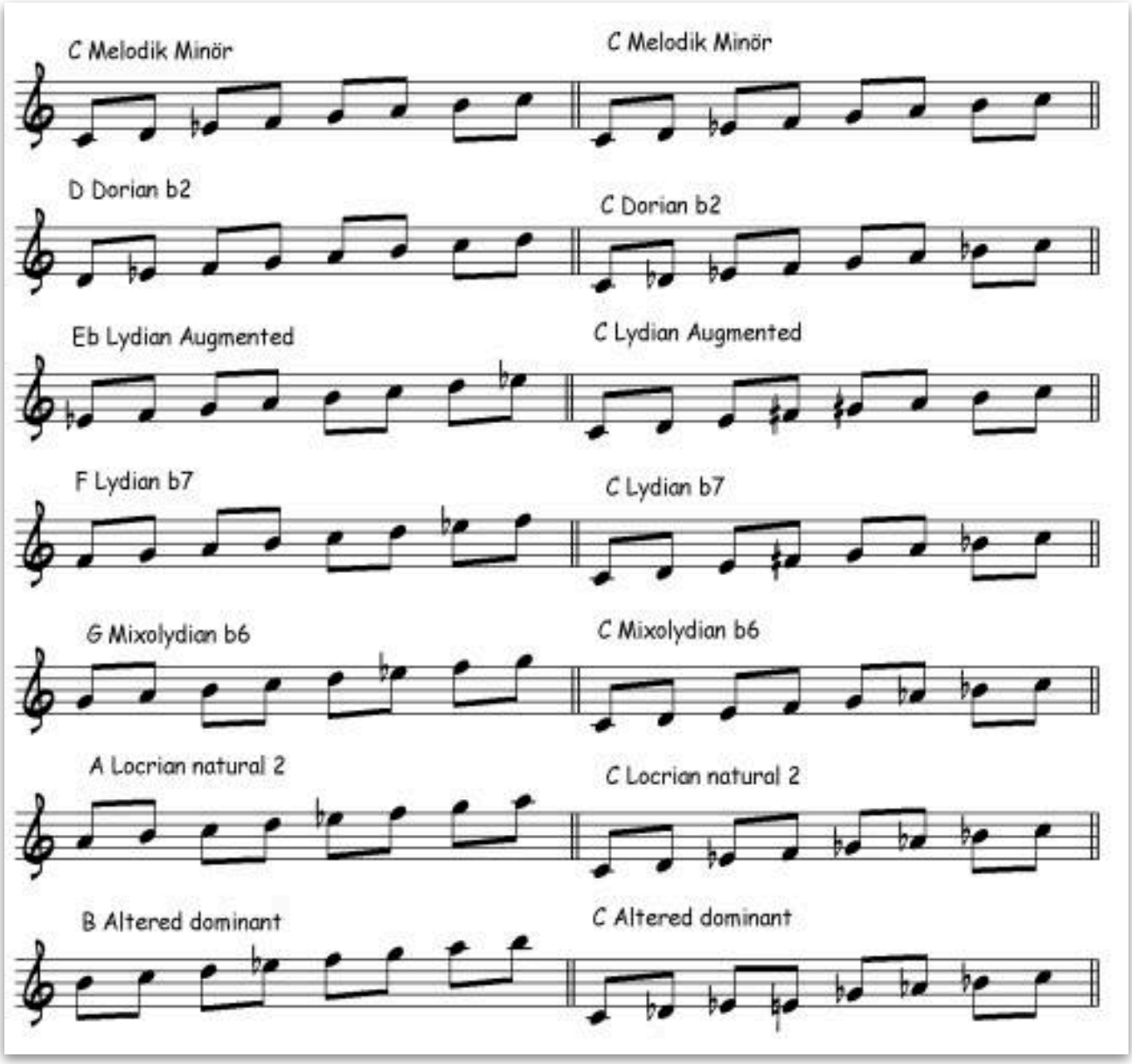
Tamam, şimdi de “garsooon, bizim diziler nerde kaldı" diyen arkadaşlar için yazıyorum:

İşe modlardan başlayacak olursak (gelenektendir, iyi kafa yapar), ilk önce yapacağımız iş aşağıdaki tabloda sol kolona majör dizinin seslerini her bir basamağından başlayarak yazmak olacak, sonra sağdaki kolona, solda ortaya çıkan dizinin aralık yapısını C köküne transpose ederek yazacağız. (Modları yüz yüze anlatırken bile 10 kere anlatması gereken bir beceriksiz öörtmen olarak nasıl bir batağa saplandığımın farkındayım). En sık sorulan sorulardan biri şudur: "Hocam bu C majör diziyi Re'den Re'ye yazınca ne değişiyo da bi de başka isim alıyo?" Bu şöyle bir şey: TOKA- OKAT- KATO- ATOK . Yani anlam ve içerik
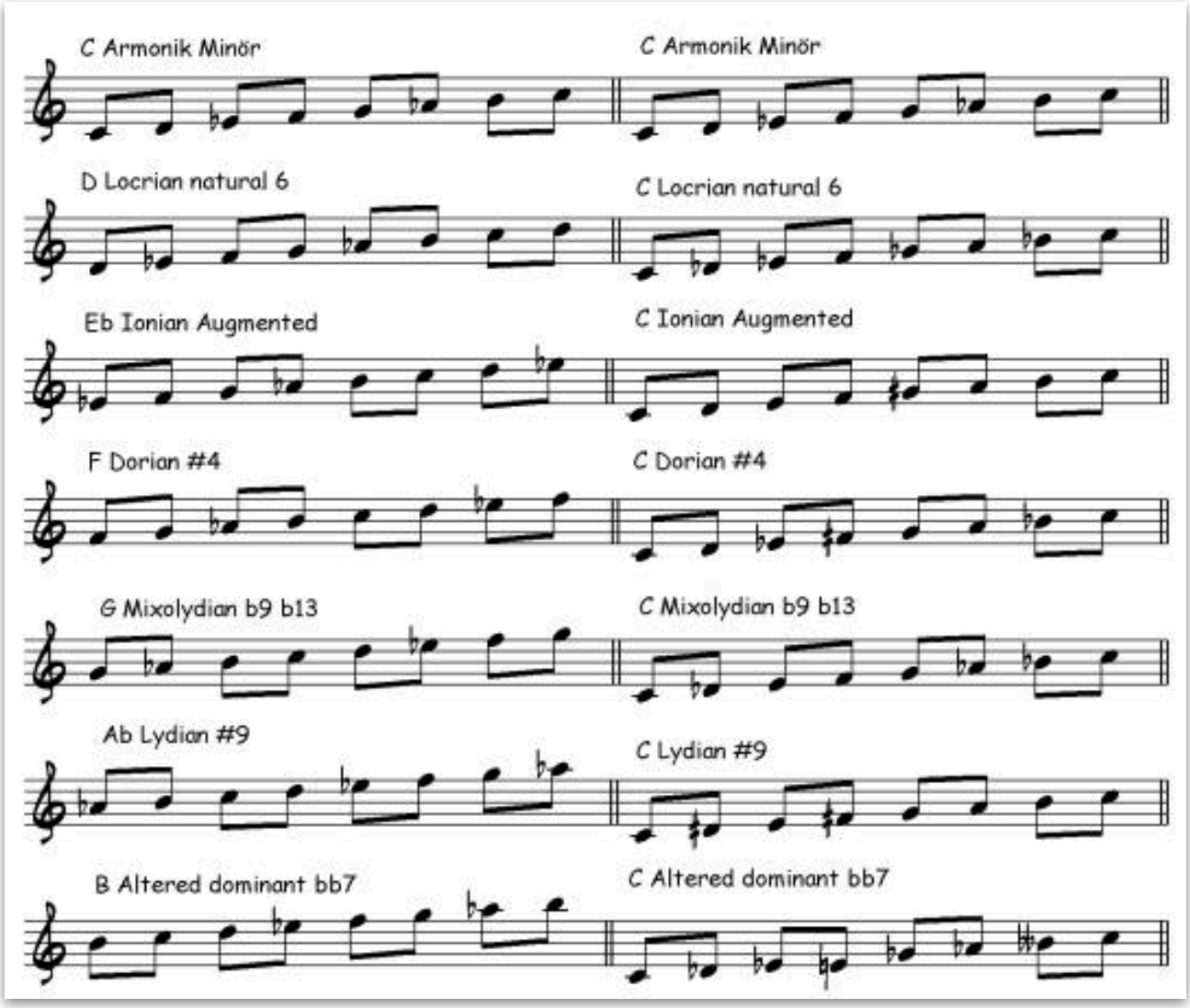
ööle oluyo. Yani C majörü, D kök notası üzerine çalınca başka bir hissiyat /anlam veriyo, E üzerine çalınca başka...vs... Bu aslında biraz da şey gibi; sütlaç üzerine tarçın ekince başka tat, sıcak şaraba tarçın ekince başka, havuç salatasına tarçın ekince başka gibi. Daha iyi nasıl anlatacağımı bilemiyorum çalmadan da ondan zırvalıyorum. Siz en iyisi çalın da duyup anlayın. Anlayanlar anlamayanlara anlatsın. (Lise regresyonu) Sağ kolonda tüm majör dizi modlarını C'dan görüyorsunuz ki bunları 12 tona transpoze edip öğrenmektir ödev 1.
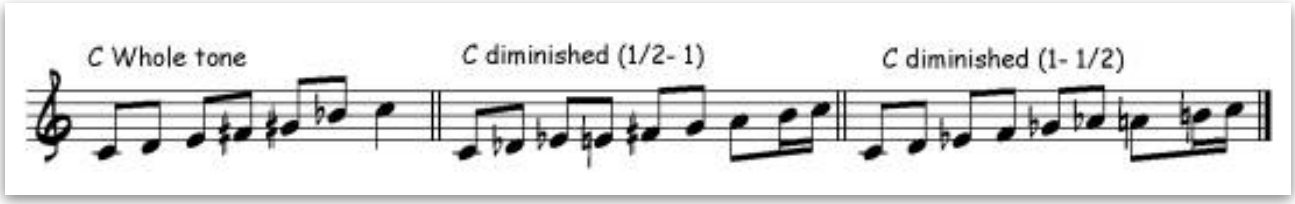

Şimdi de sanki yukarıdakileri anlamış- sindirmişiz gibi, majör diziye yaptıklarımızı melodik minöre yapacağız (hahahahaaaa):

Ve de armonik minöre:

Ve de bunlara caz diline malolmuş üç simetrik diziyi de eklersek:

Dikkatinizi celbettiği üzere whole-tone dizisi diğer dizilerden farklı olarak 7, diminished ise 9 sesten oluşmakta. Simetrik oldukları için de sadece C'den ve Db'den başlayan 2 adet whole-tone, C'den, Db'den ve D'den başlayan 3 adet diminished dizisi bulunmakta. (Bana ayrılan yeri espiriler için kullanmak zorundayım, o yüzden bu konuda daha fazla açıklama yapmayıp, bu konuyu engin Türk pratik zekasının ellerine teslim ediyorum.
Ve de son olarak bu dizileri hangi akor üzerine, nasıl, nerede kullanacağımızın (eğer kullanacaksak) tablosu:

Akor tipi	Uygun dizi-mod	Türediği dizi ve yeri	En sık kullanım alanı
Maj7/ Maj6	İonian 1 2 3 4 5 6 7	Kök üzerindeki majör dizi	I maj7- I6 (yani tüm tonik majör akorlar)
	Lydian 1 2 3 #4 5 6 7	-P4 (+P5) major dizi	IV maj7 ve tüm “tonik olmayan” majör akorlar
Dominant 7	Mixolydian 1 2 3 4 5 6 b7	-P5 (+P4) major dizi	Majör armonide V7 ve V7/IV, bluesda I7
	Lydian b7 1 2 3 #4 5 6 b7	-P4 (+P5) melodik minör	I7, bII7, II7, bIII7, IV7, V7 in maj, bVI7, VI7, bVII7
	Altere 1 b2 #2 3 #4 #5 b7	+m2 melodik minör	bII7, II7 in min, III7, IV7, V7 in maj/ min, VI7, VII7
	Diminished (½-1) 1 b2 #2 3 #4 5 6 b7	Kök- ½ ses- 1 ses- ½ ses vs... kök	I7, bII7, II7, III7, V7 in maj, bVI7, VI7, bVII7
	Mixolydian b9 b13	-P5(+P4) Armonik minör	V7 in min, VI7 in maj/min
	Whole tone	Kök- 1- 1- 1...kök	II+7 in maj, V+7 in maj/mel min
Dominant 7 sus 4	Mixolydian sus 4	-P5(+P4) Majör dizi	Tüm Dominant 7 sus 4
Dominant 7 sus 4 b9	Mixolydian sus 4 b9	-P5(+P4) Armonik minör	Tüm Dominant 7 sus 4 b9
Minör maj7	Melodik Minör	Kök üzerine Melodik Minör	Tüm Minör maj7
	Armonik minör	Kök üzerine Armonik minör	Tüm Minör maj7
Minör 6	Melodik Minör	Kök üzerine Melodik minör	Tüm Minör 6
Minör 7	Dorian	-M2 majör dizi	II-7, bIII-7, IV-7, bVI-7, bVII-7, I-7
	Phrygian	-M3 majör dizi	III-7
	Aeolian	+m3 majör dizi	VI-7
Minör 7 b5	Locrian	+m2 majör dizi	Tüm Minör 7 b5
	Locrian natural 9	+m3 Melodik minör	II-7b5 in maj, III-7b5, IV-7b5, #IV-7b5, V-7b5, VI-b5
	Locrian natural 13	-M2 Armonik minör	II-7b5 in min
Diminished	Diminished 1- 1/2	Kök- 1- ½ - 1- ½ ...	Tüm diminished
Maj7 #5	İonian augmented	-m3 Armonik minör	Tüm Maj7 #5
	Lydian augmented	-m3 Melodik minör	Tüm Maj7 #5
	Augmented	Kök-m3-m2-m3-m2...	Tüm Maj7 #5

Olay yerinden süratle uzaklaşıp, yıllarca sürecek bu dertle sizi başbaşa bırakıyorum.

Not: Bu yazı yumurta/kapı ilişkileri uyarınca sabaha karşı 04:30- 06:30 arası yazılmış olduğundan, can ve mal güvenliği açısından dizilerin başka müzik kitaplarından kontrol edilerek kullanılmasında fayda vardır.